

A woman with short, wavy blonde hair is the central figure. She is wearing a white, long-sleeved, button-down shirt with a subtle paisley pattern, tucked into white trousers. She is also wearing a black belt with a large gold buckle, a gold necklace, a watch on her left wrist, and a ring on her left hand. Her right hand is tucked into her pocket, and her left hand is near her shoulder. The background is a textured, gold-colored surface with a subtle radial pattern.

TUULA
NIEMINEN

TAMMI

Gaksi-
tamssi

RISTO HELININ
IHMEELLINEN ELÄMÄ

TUULA NIEMINEN

*Gaksi-
tanssi*

RISTO HELININ
IHMEELLINEN ELÄMÄ

TAMMI
HELSINKI

© TUULA NIEMINEN JA TAMMI 2022
TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ
ISBN 978-952-04-3299-7
PAINETTU EU:SSA

ALKUSANAT

SILLOIN TÄLLÖIN SANOTAAN, että suomalaiset meikkitaiteilijat ja kampaajat ovat valloittaneet maailman ja varsinkin Hollywoodin, mutta oikeasti maailmanvalloittajia ei taida kovin monta löytyä. Yksi on. Ehkei hänkään valloittanut koko maailmaa, mutta hänet tunnettiin Pohjois-Amerikassa, Meksikossa, Japanissa ja monessa Euroopan maassa. Hius- ja kosmetiikka-alaa tuntevat tietävät, että Risto Helin oli ensimmäinen kauneuden ammattilainen, joka lähti Suomesta maailmalle, ja menestyi.

Ensimmäisen kerran tapasin Risto Helinin, kun hän oli palannut Kanadasta Suomeen 1980-luvun puolen välin tienoilla. Hän soitti ja kutsui toimittajan L'Oréalille tutustumaan hiusmuodin uusiin tuuliin. Kiittelin kutsusta, mutta huomautin, etten ollut kauneustoimittaja ollenkaan. Hius- ja meikki-taiteilija vastasi ”ei se mitään, tule kuitenkin”. No, minä menin ja ajattelin, että teen ripeän visiitin ja se siitä.

Eikä aikaakaan, kun huomasimme, että vanhempamme olivat kotoisin samoilta seuduilta ja veljistäkin löytyi yhtäläisyyttä. Sitten tulivat kehiin lemmikit, varsinkin koirat. Siinä vaiheessa ei vielä ollut edes mainittu Liz Tayloria tai Marlene Dietrichiä.

Intoilin uudesta, maailmalla menestyneestä suomalaiskaverista enkä masentunut, vaikka kollega huomautti happamesti ”ei se Risto missään ole ollut, kunhan puhuu”. Tiesin heti, että Risto oli ainutlaatuinen tapaus.

Sain vuosikymmeniä seurata, miten Risto harjoitti ammatiaan. Jokainen asiakas oli hänelle tähti ja vanhinkin daami oli vain tullut mielenkiintoiseen ikään. Risto oli verkostoitumisen

mestari ja ystävä, joka antoi osan itsestään monelle. Risto oli altis paras ystävä, kuunteli ja antoi viisaan neuvon. Hänellä oli ehtymätön varasto anekdootteja ja hänen huumorintajunsa rikkoi kielirajat. Harva huomasi, ettei hän puhunut itsestään tai uskoutunut vastavuoroisesti. Hän jakoi ystäviensä elämän ja muistot näiden ehdoilla, mutta sisimmistä tunnoistaan hän vaikenä. Valloittavan suulautensa takana Risto pysyi mysteerinä.

Helsingin Vanha kirkko oli täpösen täynnä, kun Risto jouluukuussa 2018 saateltiin viimeiselle matkalle. Hän oli suunnitellut hautajaisensa moneen otteeseen jo etukäteen, mutta ei tilaisuus ihan niin mennyt. Jos Riston laatima musiikkiohjelma olisi soitettu läpi pikaisestikin, kirkossa olisi istuttu koko viikonloppu.

Kummallista tietysti oli, ettei Risto Helin koskaan halunnut varsinaisesti meikkaajaksi tai kampaajaksi. Hän halusi balettitanssijaksi. Bulevardilla oopperan balettikoulussa hän oppi kovan työmoraalin ja kehitti itsetunnon, jota ei horjutettu.

Balettitanssijana Ristolta jäivät rajat katsomatta. Fyysiset edellytykset olivat erinomaiset, pitkät raajat ja ylväs ryhti, kaudenuden taju ja jano. Silti kävi niin, että kun kiinnitys Kansallisoopperan balettiin lopulta oli tarjolla, Risto sanoi kiitos ei. Ei hän halunnut kituuttaa tanssijan palkalla. Olisiko hänestä ollut baletin tähdeksi? Ehkä, sanoi Doris Laine-Almi, ystävä kuolemaan asti. Edellytyksiä oli olemassa, mutta loputon liikkeitten toistaminen ei ehkä olisi tyydyttänyt taiteellista nuorukaista. Doris, lahjakas balettitanssija ja tinkimätön harjoittelija, tiesi mistä puhui.

Risto ei selitellyt innostustaan balettiin. Tai sitä, että jo poikasena tähtäsi ulkomaille. Hänen mielestään oli täysin luontevaa, että Jämsän tytön ja Hattulan kaverin jälkeläinen matkusti ympäri maailmaa.

Tarkoitus oli kirjoittaa Riston elämästä hänen itsensä kertomana, mutta kun sairaus vei voimat, värikäs kielikin kuihtui.

Päätin kertoa sen, mitä Risto puhelinkeskusteluissa muisteli, ja pidin mielessä tarinat, joita vuosikymmenten mittaan olin kuunnellut, kirjoittanut ja lukenut.

Helsingissä

Tuula Nieminen

JOHANNEKSEN RINNE

RISTO ELI SEIKKAILUKKAAN lapsuuden Helsingin ytimessä. Pommit viuhuivat, kun äiti Aili soitti puolisonsa Eskon työpaikalle ja ilmoitti, että aika oli tullut. Esko hyppäsi taksiin ja kurvasi Johanneksenrinteeseen hakemaan Ailin, joka jo odoteli alaovella. Taksinkuljettaja kysyi, mennäänkö pommisuojaan vai Tehtaankadulle Kätilöopistolle. ”Suoraan laitokselle”, Esko määräsi, niin hän itse muisteli myöhemmin. Esko ei ollut ensimmäistä kertaa pappia kyydissä, sillä perheessä oli entuudestaan yksi lapsi, poika. Toinen lapsi, poika tämäkin, syntyi heinäkuun 18. päivänä vuonna 1944 ja painoi 3970 grammaa. Risto oli tyytyväinen syntymäpäiväänsä, jota hänen ei tarvinnut jakaa muiden merkkihenkilöitten kanssa. Tai no, Nelson Mandelan, mutta hänhän oli syntynyt jo vuonna 1918.

Helinien toisen pojan syntymäpäivänä vihollinen kuritti Kotkan seutua, mutta sanottiin, että yksi venäläisistä lentäjistä harhaantui Helsingin päälle. Varsinaiset sotatoimet olivat päättyneet kesäkuun lopussa Talin taisteluun, mutta välirauhaan oli matkaa vielä parin kuukauden verran, se solmittiin Moskovassa 19. syyskuuta 1944. Siinä vaiheessa vauva Helin oli jo saanut nimen Risto Leo presidentti Rytin kunniaksi. Kansainvälisesti helppo nimi tyydytti kantajaansa, mutta ruvettuaan maalamaan Risto signeerasi taulujaan sekä Risto Helinin että Risto L. Helinin nimiin, koska Suomesta löytyi kokonimikaima, taiteilija hänkin.

Japanissa Risto tottui puhutteluun Listo-san, siellä kun r-kirjain vaihtui l-kirjaimeksi ja päin vastoin. Meksikossa hän oli ystävilleen Ristito.

Äiti Aili oli kotoisin Jämsästä ja oppinut talouskoulussa laitamaan ruokaa ja hoitamaan huushollia. Isä Esko oli kotoisin Hämeenlinnan kupeesta Hattulan puolelta, sieltä löytyy sukua edelleenkin. Samoin löytyy Hattulan hautausmaalta sukulaisten hautoja, vaikkei Risto yhtä kertaa enempää siellä vierailutkaan.

Esko oli rintamalta tullut Helsinkiin katsomaan Mairea, siskontyttöä, joka oli äidin kuoltua jäänyt orvoksi ja adoptoitu Helsinkiin. Aikuisena Risto arveli, että Aili oli Eskon tavatessaan kyläilemässä adoptioperheessä. Mairen ottoäidillä oli ompelimo, ja osa ompelijattarista asui vuokralla työnantajan huoneistossa. Ehkäpä Aililla oli ystävätär, joka asui Mairen perheen huoneistossa. Tarkemmin ei Risto tiennyt. Ei niitä asioita koskaan selvitelty, ei ollut tarvetta. Sen Risto oli varmana tietona kuullut, että hämäläisnuoret tutustuivat Helsingissä.

Aili ja Esko Helinin ensimmäinen koti Johanneksenrinne 2:ssa oli varmaankin kaksio. Aili oli kahden pienen pojan kotiäiti ja Esko työskenteli hienomekaanikkona Helvarilla, suomalaisessa sähkötekniikkayrityksessä, joka oli perustettu vuonna 1921. Sodan aikana yritys tuotti Suomen armeijalle radiokalustoa. Esko Helin oli näyttelijä Unto Salmisen sotakaveri, kunnes sota Riston isän osalta päättyi haavoittumiseen rintamalla. Esko sai kranaatin sirpaleita päähänsä eikä niitä kaikkia pystytty poistamaan sairaalassa. Riston lapsuuteen kuului muisto, jossa äiti nyppi isän päästä sirpaleita. Ei siinä pikkupojan mielestä ollut mitään erityisen järkyttävää.

KRUUNUNHAKA

RISTO ARVIOI olleensa kolmevuotias, kun perhe muutti Snellmaninkadulle Kruununhakaan. ”Olimme varmaankin keskiverto perhe”, hän uskoi. ”Kotoa ei saanut mennä liian pitkälle ja vähän katsottiin, kenen kanssa kaveerattiin. Kuria pidettiin ja

käytöstavat piti olla”. Ihan kaikkea vanhempien valvovat silmät eivät sentään nähneet. Isoveli Valter kertoi, että Risto kokeili tupakoimista jo kolmen vanhana, mutta itse hän ei tällaista muistanut. Hänellä ei kuitenkaan ollut syytä epäillä veljen sanoja. Valter oli pari vuotta vanhemman serkkupojan kanssa päättänyt kokeilla kessun polttamista. Serkku oli seitsemän, Valter viiden ja Risto roikkui mukana, yleensä riesaksi asti. Pojat osasivat pyörittää kessusta tupakan, mutta koska Risto oli vasta kolmen, hän sai poltettavakseen pelkän sanomalehtitutuutin. Siinä touhussa pieneltä Ristolta melkein paloi nenä, niin veli myöhemmin tunnusti.

Varsinaisesti tupakointi alkoi siinä iässä kuin kavereillakin, mutta alkuun päästyään Risto poltti ahkerasti. Hän itse vähätelti määriä, koska hän poltti savukkeet yleensä vain puoleenväliin. Se oli omantunnon rauhoittelua. Ei häneen järkipuhe tehonnut, ei ystävien eikä lääkäreittenkään.

Sodan jälkeen elämä oli säännösteltyä, taloudellisesti vaativaa ja fyysisesti kovaa, vaikkei siitä kummemmin numeroa tehty. Samanlaista oli elämä naapureissa. Esko Helin teki kahta, jopa kolmea työtä elättääkseen perheensä. Ylivoimaisesti paras sivutyö hänellä oli Iso Roobertinkadulla, jossa hän hoiti elokuvateatteri Robertaa. Siellä Helinin perhe istui aitiossa, Risto varmaankin vauvasta asti. Robertasta lähti Riston innostus elokuvaan ja elokuvatähtiin. Niin sen täytyi olla, hän oli asiasta täysin varma. Risto uskoi, että isän sivutyön vuoksi Helineille tilattiin Elokuva-Aittaa, alan merkittäväntä julkaisua, jossa oli kuvia suomalaisista ja ulkomaisista filmitähdistä, sen ajan kuuluisuuksista. Aikuisena hän kiersi keskustan antikvariaateissa ja riemastui, kun löysi vanhoja elokuvalehtiä. Hän tunnisti kuvien tähdet ja muisti nimet vaivatta.

Kruununhaassa Liisankadulla, melkein kotitalon naapurissa, sijaitsi maisteri T. J. Särkän johtama Suomen Filmitoimikunta (1933–1965) ja pohjoismaitten suurimmat filmihallit, entiset Suomen Pankin tennishallit. Ristokin paineli naapuruston

kakaroitten kanssa halleille pyrkimään lapsiavustajiksi. Ulko-ovella katsottiin silmä kovana elokuvanäyttelijöitä, jotka hädin tuskin huomasivat lapsilaumaa, vaikka toki ystävällisiä olivatkin. Lapsiavustajat eivät saaneet palkkiota, ehkä sentään karamellejä joskus. Eikä lapsia mitenkään palkattu. Joku vain ilmaantui ovelle huutamaan, että tulkaapas, nyt olisi kohtaus. Pieni Risto vilahтели muutamassa elokuvassa, joista hänelle parhaiten jäi mieleen Jack Witikan ohjaama filmi ”Nukkekauppias ja kaunis Lilith” (1955). Päärooleissa näyttelivät tyttöjen suosikki, komea Martti Katajisto (1926–2000) ja Lilithin roolissa ihailtiin vaaleaa Hillevi Lagerstamia (1923–1998).

Elokuvassa Katajisto heitettiin ulos filmihallien lähellä sijainneesta Haiti-ravintolasta niin vahvasti eläytyen, että tähti ihan oikeasti loukkasi polvensa.

Vappukulkueet marssijoinen ja kuorma-auton lavoilta kii-venneine osallistujineen olivat värikkäitä tapahtumia. Kulkue lähti Hakaniemen torilta, mutta Krunikan muksut odottelivat ohimarssia Varsapuitikossa. Tapahtuman seuraamiseen ei liittynyt politiikkaa, lapset vain katselivat kulkuetta ja kuuluisia ihmisiä kuorma-autojen lavoilla. Yhdeltä lavalta muitten joukosta Risto tunnisti Eeva-Kaarina Volasen (1921–1999) ja Tarmo Mannin (1921–1999), jotka hän myöhemmin oppi tuntemaan henkilökohtaisesti. Parhaiten joukosta erottui keskikään ehtinyt, mutta ei tippaakaan tätimäinen Hertta Kuusinen (1904–1974). Hänet tunnistivat kaikki. Hän oli aikansa superjulkis, radiossakin vähän väliä äänessä.

Risto sai unohtumattoman, henkilökohtaisen hymyn, kun Hertta kesken vappukulkueen kiinnitti huomionsa kadun varressa seisovaan punapaitaiseen poikaan. Ehkä hän luuli Ristoa pioneeriksi, mutta totuus oli jotakin muuta: äiti oli ostanut pojalleen Pukeva Kappa-Keskuksesta Kaisaniemenkadulta kirkkaanpunaisen Elvis-paidan, jossa oli mustat hihansuut. Risto olin hyvin ylpeä paidastaan ja myös katsekontaktista hymyilevän, komean Hertta Kuusisen kanssa. Tuskin Hertta tiesi, että

koko paita oli länsimaista hapatusta. Risto oli kymmenen tai yhdentoista ja ihaili tasapuolisesti Elvistä ja Hertta Kuusista.

Helinien vanhemmat eivät puhuneet politiikkaa, mutta niin tekivät kylläkin heidän vieraansa. Vakituisiin illanistujiiin kuuluivat Eskon siskontyttären Mairen puoliso, taidemaalari Mauri Heinonen (1926–2010), joka taiteilijana edusti realismia ja jonka työläiskotitausta muistettiin aina mainita. Vieraana oli usein myös kuvataiteilija Ahti Lavonen (1928–1970), modernisti, joka jakoi Maurin kanssa työhuoneen. Molemmat olivat idealisteja ja Mauri varsinkin kova politikoimaan. Ristolle jäi mieleen tukahduttava, paksu tupakan savu. Vuosikymmenien jälkeen hän myönsi, että illat olivat toisinaan aika puuduttavia, mutta mukana piti vain roikkua. Kumpikaan vanhemmista ei tupakoinut eikä juonutkaan, mutta vieraat viihtyivät. Vappumarssilla Risto näki, että Mauri kantoi kilpeä, johon hän oli maalannut sanat ”Taide on elämän suola”.

Risto oli utelias, tiedonhaluinen lapsi ja oppi lukemaan viisivuotiaana. Pitihän hänen, kun kerran isovelikin osasi. Sunnuntaiaamun rituaaleihin kuului Helsingin Sanomat, jota isä luki ajan kanssa. Samalla hän näytti Ristolle otsikoita ja selitti, kuinka tavataan.

Risto ehti täyttää kahdeksan ja kävi jo toista luokkaa Kaisaniemen kansakoulussa, kun perheeseen syntyi tyttö. Risto oli kovasti toivonut siskoa, koska oli veljen kanssa aina rystyset vastakkain. Siskon syntyminen oli merkittävä juttu, hänestä tuli Ristolle hyvin läheinen. Jo pienestä veli raahasi sisartaan milloin minnekin, usein vastoin tämän omaa tahtoa.

Sisko sai nimekseen Aulikki, laulajatar Aulikki Rautawaaran (1906–1990) mukaan. Helinien perhe istui autossa matkalla Jämsästä Helsinkiin, kun Rautawaara lauloi radiossa. ”Siinä hän on kaunis nimi, Aulikki”, isä Helin hoksasi, ja niin asia oli päätetty. Ei haitannut, että sopraano oli aikansa superjulkkis, maailmalla tunnettu Sibeliuksen laulujen tulkki. Aulikki Rautawaara oli uransa ohessa tunnettu myös seurapiireissä. Siskon

syntyessä laulajatar oli siviilissä rouva Aminoff, jonka yleisesti tiedettiin päässeen myös marsalkka Mannerheimin suosioon.

ARKADIA

HEINOSEN POJAT Markku ja Rainer olivat Helinin poikien hyviä kavereita, mutta Risto touhusi enemmän Markun kanssa, hän kun oli villi kuten Ristokin. Rainer sopi paremmin Valterin kanssa. He olivat tasaisempia ja selvästi hämäläisempiä.

Riston koulu sujui ihan hyvin, mutta oppiaineista mieluisinta oli piirustus. Hän piirsi kaikki mahdolliset paperit täyteen ja kun taidemaalari Mauri Heinonen näki piirustukset, hän keräsi ne talteen. Piirtäminen kuitenkin unohtui, kun Risto yhtäkkiä innostui viulusta ja halusi ehdottomasti oppia soittamaan. Kiitos elokuvateatteri Robertan ja isän työn, Risto oli viiden kuuden vanhana nähnyt alkukuvat Ville Salmisen ohjaamasta filmistä ”Kaunis Veera eli ballaadi Saimaalta” (1950). Se riitti, sillä elokuvassa Assi Nortia soitti viulua. Risto oli löytänyt kutsumuksensa.

Ensi hätään ei löytynyt viulua, mutta vanhemmat muistivat vanhan naapurinsa, neiti Aino Pulkkisen, joka opetti pianonsoittoa. Isä ja äiti päättivät, että alkajaisiksi poika pantaisiin pianotunneille. No, veli kävi kerran ja Risto muutaman. Sormiharjoitukset olivat helppoja ja ne hän oppi äkkiä, mutta sitten kiinnostus lopahti. Risto arvosti soittamista enemmän neiti Aino Pulkkisen maapähkinöitä, joita tällä oli vakituisesti tarjolla iso kippo pulavuosien muistoksi ja myös varalta.

Risto ei koskaan saanut viulua, mutta pienen pojan mieleen syöpyivät Assi Nortian lausumat roolisanat ”Ihminen saa vapaa olla”, ja siitäkös hän riehaantui. Kaipa Helinin perheessä lapsia Riston mielestä valvottiin liian tarkasti. Aina muistutettiin, että pihapiirissä piti pysyä.

Oppikouluikään päästyään Risto pyrki Norssiin, Helsingin

normaalilyseoon, koska veli jo opiskeli siellä. Kevään pyrinöissä pisteet eivät ihan riittäneet, mutta syksyn pääsykokeissa hän pärjäsi paremmin. Risto oli kuitenkin ehtinyt jo kuulla Arkadian yhteislyseosta, vieläpä pelkkää hyvää. Siellä kuulemma kaikki jäivät pari kertaa luokalle, mutta muitakin etuja oli: bussi 18:n reitti kulki kotoa Kruununhaasta miltei koulun ovelle. Valinta oli sillä selvä.

Maaliskuussa 1956 Suomessa koettiin Urho Kekkosen presidenttikauden alkajaisiksi yleislakko. Koko yhteiskunta seisahdutti, niin myös koulunkäynti, ja Risto siirtyi liki kuukaudeksi yksityisopetukseen. Koulua piti muutamalle tytölle ja pojalle opettaja Alf Halonen, joka asui Minervankadulla Töölössä. Alf Halosen tapoihin kuului antaa oppilaille tehtäviä ja häipyä sitten jonnekin huoneistonsa uumeniin, ehkäpä kahville. Välillä herra Halonen kävi vilkaisuissa, miten oppilaat edistyivät, ja sitten hän taas häipyi. Ei opetus oppilaita kiinnostanut. Lasten mielissä yksityisopettaja Alf Halonen oli salaperäinen mies ja häntä piti tarkkailla. Hänhän maalasi taulujakin, sen lapset tiesivät. Myöhemmin oppilaille kävi ilmi, ettei mielikuvitus alkuunkaan vetänyt vertoja todellisuudelle: Alf Halonen oli miehenä esiintynyt nainen. Siis vaikka hänellä oli viikset ja kaikki.

Risto pantiin ylimääräisille ruotsin tunneille opettajalle, jonka sukunimi oli Lessig-Lajanne. Hänen oli pakko olla kuuluisa, sillä tunneilla kävi myös Mirva Arvinen. Arvisen henkilöhistorian Risto hallitsi, koska hän seurasi filmitähtien ohessa myös missimailman uutisia. Vuoden 1955 Miss Suomi -kilpailujen ensimmäinen perintöprinsessa Mirva Arvinen oli missikisoissa valittu myös Kansikuvatytöksi.

Vanhemmiten Risto kyseenalaisti ylimääräisten oppituntien hyödyn. Hän arveli olleensa laiskahko koululainen, jota hyvinkin saattoi vaivata myös kevätsyys. Aikuisena hän ymmärsi pahoitella isänsä työmäärää, hänhän se joutui uurasamaan kustantaakseen yksityistunnit kunnianhimoisen äidin vilkkaalle pojalle.

BALETTIKOULUUN

RISTO OLI toisella luokalla Arkadian yhteislyseossa, kun hänen kaverinsa Markku Heinonen ehdotti, että lähde mukaan balettikouluun, siellä on kivaa. Markku itse oli joutunut tunneille, kun Mairenen venäläinen adoptioäiti, tämä ompelimon pitäjä, oli huomauttanut, että noin villi poika on pantava balettitunnille. Siellä oppii kuriin. Risto ei maininnut baletista vanhemmilleen, he kun eivät erityisemmin piitaneet nuoremman poikansa ohimenevistä, taiteellisista humputuksista. Markun vanhemmat kannustivat Ristoa lähtemään tunneille. Ainakin heidän poikaansa baletti rauhoitti.

Risto kyseli mitä varusteita hän ottaisi tunnille mukaan ja Markku neuvoi, että ota uimahousut. Jalkojen lihasten piti näkyä. Ja sitten joku paita. Ei Risto kysellyt kuka sitä balettia opetti, eikä hän tiennyt alan suuruuksista kuin Doris Laineen, Maj-Lis Rajalan ja Heikki Värtsin. Heidätkin vain, koska he olivat Ristolle filmitähtiä. Kolmikko oli esiintynyt Jack Witiikan ohjaamassa balettielokuvassa ”Pessi ja Illusia” (1954), ja Ristohan oli nähnyt kaikki mahdolliset elokuvat. Tietysti hän tiesi, että Doris Laine oli elokuvassa Illusia-keiju, Heikki Värtsi Pessi-peikko ja Maj-Lis Rajala Ristilukki.

Baletin maailmasta Risto tunnisti myös Airi Säilän nimen, koska tämä oli oman tanssijan uransa jälkeen vuonna 1950 perustanut lapsibaletin. Risto oli nähnyt Säilän koulun kevätnäytöksen, mutta miksi, siitä hänellä ei ollut muistikuvaa. Markku osasi kertoa, että balettia opettaisi Seija Simonen. Hänestä Risto ei ollut koskaan kuullutkaan.

Ensimmäisen kerran Riston tie kävi baletin maailmaan, kun Markku johdatti hänet henkilökunnan ovesta Bulevardin puolelta Kansallisoopperaan, nykyiseen Aleksanterin teatteriin. Markku ilmoitti puhelinkeskukseen Ristoon viitaten, että ”tää tuli balettikouluun” ja sillä oli asia selvä. Ei lapsia etukäteen

katsastettu tai mitenkään arvioitu. Enempi nähtävästi ajateltiin, että no, hyvä kun tuli. Markku edellä pojat vaelsivat peräkanaa sokkeloiseen taloon. He ylittivät näyttämön takapuolelta ja päätyivät palo-ovien taakse poikien pukuhuoneeseen. Jostakin kuului tokaisu ”hyvä, kun saatiin tänne iso jätkä”. Pian Risto oppi tietämään, että äänessä oli kolme vuotta nuorempi Hanno Vammelvu, kirjailija Eila Pennasen poika. Pian Risto tiesi senkin, että Hanno ihaili yli kaiken Seija Silfverbergiä, joka siinä vaiheessa oli naimisissa mainostoimittajan ja näyttelijän Alpo Vammelvuon kanssa. Balettitanssijatar oli siis Hannon äitipuoli. Myöhemmin, kun baletti oli Hannon osalta tanssittu, hänestä tuli tanssikriitikko ja suomentaja.

Tunneilla tytöt ja pojat harjoittelivat yhdessä. Ensimmäistä tuntia ei pitänytäkään Seija Simonen vaan Asta Rask, joka teki tanssijana pitkän uran – vielä vuonna 1971 hän tanssi Pjotr Tšaikovskin ”Pähkinänsärkijä”-baletissa hiirenä ja lumihiihtä-leena. Risto jo hätäili Markulle, että mitä hän nyt sitten tekee, ja Markku rauhoitteli, että teet mitä opettaja käskee. Siinä Risto räpiköi kuorolaisten harjoitussalissa muiden joukossa, kun Asta Rask komensi.

Seuraavalla tunnilla lapset pääsivät isoon balettisaliin, ja heitä opetti luvatusi Seija Simonen, tiukka, osaava ja asiallinen opettaja. Hän tuli heti korjaamaan ja näyttämään liikettä eteen, kun huomasi oppilaan olevan pulassa. Simonen oli kuulemma ihmetellyt myöhemmin, että joukkoon oli eksynyt myös yksi iso hujoppi. Se oli Risto, joka hujautti jo varhain lopulta maltilliseksi jääneeseen pituuteensa.

Pojista pienin oli Karl Hedman, Kalle, joka oli varmaankin vasta kuuden tai seitsemän, mutta jolle baletista tuli ammatti. Pikku-Kalle oli aina jämpitisti tunneilla. Hän yritti ihan hirveästi, vaikka oli joukon pienin ja nuorin. Kaikki tykkäsivät Pikku-Kallesta, hän oli suosikki. Tunneilla kävi myös lahjakas rämöpää Matti Tikkanen, jolla oli sopusuhtainen tanssijan vartalo. Aku Ahjolinna ei ehkä fyysisesti vastannut mielikuvaa

tanssijasta, mutta niin vain hänkin sitkeästi kehittyi ammattiin ja päätyi koreografiksi. Juhani Teräsvuori oli hieman verkkainen ja kypsyi tanssijaksi ajan kanssa. Lopulta hän löysi paikkansa balettimestarina ja balettiryhmien johtotehtävissä. Poikien ryhmä oli kirjava joukko ja ajan kanssa Risto ymmärsi, että balettikoulussa taisi olla kovasti pulaa pojista.

Taitojen kartuttua tytöt ja pojat erotettiin omiksi ryhmiksi. Poikia tuli opettamaan ensitanssija Uno Onkinen (1922–1994), jonka Risto oli nähnyt tanssivan "Kaunis Veera"-elokuvassa. Oppitunnit oli rakennettu venäläisen koulun pohjalle. Uno Onkinen oli hyvä opettaja, mutta otti suosikkeja, jotka sitten pääsivät vähemmällä. Ei-suosikkien piti vain vääntää sinnikkäästi ja uurastaa enemmän. Jossakin vaiheessa pojat saivat muutaman tunnin myös mimiikan opetusta, kun Ethel Gustafsson näytti, miten ilmennetään surua ja miten hämmästyttään. Ethelillä oli oma balettikoulu, useampikin. Vuosikymmeniä myöhemmin Risto teki mimiikan opettajalle hääkampauksen, mutta liitto ei kestänyt – tuskin kuitenkaan hääkampauksen takia.

OOPERAN LAVALLE

BALETTIKOULU SOPI Ristolle erinomaisesti, eipähän jäänyt juuri luppoaika. Risto oli nopea liikkeissään. Aamulla tavaliseen kouluun ja neljältä balettikouluun. Syödä tai juoda ei ehtinyt eikä saanutkaan, sillä tunnille ei voinut mennä täysi vatsa hölskyen.

Suuri hetki koitti, kun Hanno Vammelvuo, päällepäsmäri, ilmoitti, että illalla oli tultava näytökseen. Nyt tarvittiin lapsia. Hanno sanoi Ristolle, että tulet paikalle, saat katulapsen vaatteen ja sitten tehdään mitä osataan, hypitään ja ollaan lapsia. Niin Risto debytoi Suomen Kansallisoopperan lavalla Pietro

Mascagnin pienoisoopperassa ”Cavalleria rusticana”. Yksinäytöksistä oopperaa esitettiin yhdessä Ruggero Leoncavallon säveltämän ”Pajatso”-oopperan kanssa. Risto näki kulisseista, kuinka tenori Jorma Huttunen lauloi nimiroolin klownina ja sopraano Marja Eskola tulkitsi Pajatson puolison Neddan roolin.

Risto rakastui oopperaan heti ensi näkemällä ja seurasi ensimmäisiä solistejaan läpi heidän uransa. Jorma Huttunen (1907–1979) edusti tenorina italialaista koulukuntaa, hän oli opiskellutkin Italiassa. Kypsemällä iällä Huttunen Sibelius-Akatemian lehtorina jakoi osaamistaan nuoremmilleen. Sopraano Marja Eskola (1936–2003) teki oman taiteellisen uran ohessa mittavan työn laulunopettajana, ja hän antoi tunteja Helsingin lisäksi myös maaseutukaupungeissa.

Risto todisti myös sopraanon ja sittemmin arvostetun Wagner-laulajan Anita Välkin (1926–2011) ensimmäisiä esiintymisiä Kansallisoopperassa. Oopperaura avautui rakkaudessa pettyneen Santuzzan roolissa Cavalleria rusticanassa. Anita oli jo vuonna 1955 saanut menestystä operetissa ”Kreivitär Mariza”, mutta nyt hän lauloi pääroolia oopperassa – vaikkakin sijaisena – ensi-illassa syyskuun 10. päivänä 1959. Suoritus oli niin loistelias, että Anita Välkki sai vierailukutsun Tukholman Kuninkaalliseen oopperaan heti alkuvuodesta 1960.

Jo etukäteen oli tiedossa, että Cavalleria rusticanan ensi-illassa olisi läsnä myös presidentti Urho Kekkonen. Santuzzan rooli ja ehkä myös arvovieras aitiossa jännittivät Anitaa. Risto seisoi vieressä ja näki laulajattaren hermoilun. Kampaajan käsittelyssä sopraanolla hiki virtasi vuolaasti ja suu jauhoi purukumia. Kyseessä oli iso ilta, Anitan läpilyönti.

Presidentti Kekkonen kävi ahkerasti Bulevardilla oopperaa ja balettia katsomassa. Ollessaan yksin liikkeellä presidentti istui omassa aitiossaan verhojen suojassa. Jos myös rouva Sylvi Kekkonen tuli oopperaan, presidenttipari otettiin juhlavasti vastaan ja heitä kestettiin väliajalla.

Riston mielestä oli ihanaa olla näyttämöllä. Vanhemmilla oli omat kiireensä, joten he näkivät poikansa esiintyvän vasta vuosia myöhemmin – eikä veli tainnut nähdä ollenkaan. Siskon Risto pakotti katsomoon. Aulikki oli nätti kuin nukke, veljen mielestä ulkonäkönsä puolesta tullut äiti Heliniin. Tyttöä oli hauska pyntätä ja retuuttaa näyttille oopperaan, mutta ei pik-kutyttö siellä viihtynyt.

HENKISET KILPAILUT

HETI ENSIMMÄINEN näyttämökokemus oli sitä luokkaa, että Risto jäi kerrasta koukkuun, vaikka hän olikin jo saanut esiintymiskokemusta koulun juhlista ja nähnyt kuuluisuuksiakin. Risto muisti päässeensä koulun näyttämölle peräti prinssin roolissa. Henkisiin kilpailuihin koulukas osallistui lausujana ja piirtäjänä ja voitti sarjansa useampaan kertaan. Kolmannella luokalla Risto sai kolmet ehdot, mutta hän sai kevätjuhlissa myös kolme palkintoa. Hän voitti lausuntakilpailun, ja piirustuskilpailussa hän sai ensimmäisen ja kolmannen palkinnon. Risto piipahti ehtojen takia koululla, mutta jäi tietysti luokalle. Sehän kuului Arkadiassa asiaan.

Risto kunnostautui siis lausujana ja piirtäjänä, mutta jonkin verran myös urheilussa. Hän arveli voittaneensa juoksukilpailut siksi, että hänellä oli aina kiire: ensin kotiin ja sitten baletti-kouluun.

Arkadian yhteislyseon suuriin tapahtumiin kuului Suomen Neidon (1954) Lenita Airiston paluu Amerikasta. Lenita oli vain 17-vuotias voittaessaan kauneuskilpailun, jota hän itse ei enää myöhemmin suostunut sanomaan kauneuskilpailuksi. Tyttö näyttikin oikeastaan nuorelta ja arkiselta hymykuopista huolimatta. Lenitalla oli tumma ja vahva, aaltoileva tukka eikä meikkiä. Risto halusi tietenkin kuuluisuuden nimikirjoituksen,

mutta suomen kielen opettaja Bruno käski missin pois luokasta häiritsemästä.

Tulevan näyttelijän Kristiina Elstelän kanssa Risto lausui kilpaa, kumpikin esiintyi omassa sarjassaan. Tyttöjen sarjan voitti yleensä Ritva Loijas, tuleva näyttelijä hänkin. Laulupuolella voiton vei säännöllisesti Irma Urrila, tuleva oopperalaulaja. Koulun pihalta Ristolle jäi mieleen pitkänhuiskea Anna-Liisa Ruotsi, josta kehittyi kansainvälisesti menestynyt malli ja mannekiini. Jossakin vaiheessa Anski Ruotsi tanssi ja lauloi Tytöt-nimisessä ryhmässä Lenitan ja muiden mannekiinien kanssa, mutta hän myös hauskuutti katsojia television viihdeohjelmissa.

Oopperatalossa Risto ehti joka paikkaan eikä häntä kumma kyllä heitetty mistään ulos. Nuoresta tanssijasta tuntui, että oopperatalossa kaikki olivat kuin yhtä perhettä. Kohteliaasti hän kysyi maskeeraaja Isä Taivaiselta, saisiko katsoa vierestä, kuinka tavallinen ihminen muuttui tähdeksi, kuinka ihme tapahtui. Pertti ”Isä” Taivainen vastasi, että tietysti, istu alas. Hän oli alansa mestari eikä hiukkaakaan mustasukkainen taidoistaan. Lumoutuneena nuori Risto katseli, kuinka kalju ja väritön baritoni Ture Ara (1903–1979), ennen oopperauraa levylaulaja ja myöhemmin joogaopettaja, muuttui Isä Taivaisen tuolissa pirulliseksi Mefistoksi. Ara oli myös arvostettu laulupedagogi ja hengitystekniikan taitaja, jonka tunneilla kävivät vuorollaan ainakin yhden kerran myös Armi Aavikko ja Kari Tapio. Isä Taivainen teki myös komeasta, mutta aika tavallisen näköisestä sopraanosta Malmi Vilppulasta (1911–2000) uskottoman upean, kansainvälisen tähden, jolle kotikutoinen lempinimi Räisälän satakieli ei enää sopinut.

Isä Taivainen teki itse kaiken alusta lähtien: hiukset, peruukit ja maskit. Hän näytti tiedonjanoiselle, kuinka ihme illta illan jälkeen tapahtui. Risto halusi tietää perin juurin, kuinka muutos tehtiin, siksi hän katsoi silmä tarkkana miten peruukit valmistettiin. Hän näki, miten irtoripset punottiin hiuksista lankaan, voideltiin ja käherrettiin käherrysaksilla. Työ oli häi-

käisevää, ja oppipoika ihmetteli, voitiinko niin ihan oikeasti tehdä. Risto istui maskeeraajan vieressä kuin liimattuna ja imi oppia. Mutta viheltää hän ei saanut – siitä huomautettiin erikseen, sillä muutkin kuin Ture Ara olivat taikauskaisia. Eikä Risto vahingossakaan laskenut balettitossuja pöydälle tai tuolille, sekin tiesi huonoa onnea.

TIENATA PITI

NUORUKAISEN ELÄMÄ oli vauhdikasta, mutta käyttörahaa hänellä ei ollut. Risto pohti ankarasti ansaintamahdollisuuksia, kunnes päähän pälkähti lapsuusajan suuri rakkaus, elokuva. Saman tien hän päätti ilmoittautua työnhakuun perinteikkääseen elokuvayhtiöön Suomi-Filmiin. Risto suuntasi valokuvan ja henkilötietojen kera elokuvayhtiön konttoriin, joka sijaitsi Neitsytpolulla. Vanha yhtiö oli sopivasti laajentanut toimintaansa mainosfilmeihin, joita näytettiin elokuvateattereissa ennen varsinaista elokuvaa, mutta mikä parasta, niitä näytettiin myös televisiossa. Nuorukainen uskoi ihan erityisesti sopivansa televisiomainoksiin.

Jo 16-vuotiaana Risto oli käynyt Helsingin Mannekiinikoulun, ehkei niinkään uratoivossa, vaan oppiakseen liikkumaan entistäkin sulavammin. Bulevardilla sijainneen koulun omisti balettikatsomon vakiovieras ja aina etupenkissä istunut kohukaunotar Tabe Slioor (1926–2006). Risto arveli olleensa ensimmäinen, joka Suomessa sai Miesmalli-diplomin, eivät pojat siihen aikaan menneet mannekiinikurssille. Eikä malleja muutenkaan valmistunut erityisen runsaasti siitä päätellen, että Tabe Slioorin nimikirjoituksella vahvistetuista kurssitodistuksista tuli ajan myötä arvotavaraa. Niistä jopa maksettiin.

Toive pääsystä televisioon toteutui ja ura käynnistyi mainoksessa, joka filmattiin Lauttasaaren rannassa. Pääosassa oli

Wickströmin supernopea perämoottori, mutta heti sen vana-vedessä oli nuori herra Helin. Parinaan hänellä oli missikau-notar, jonka nimi hämmästyttävää kyllä ei jäänyt alaan orien-toituneelle mieleen. Tropical-mehumainoksen seuralainen jäi mieleen, sitä nuorimies mainosti nukkemaisen kauniin ja tai-teellisen Marjatta Svennevigin kanssa. Sirosta vaaleaveriköstä kehkeytyi ammattimalli, mutta hänestä tuli myös muotoilijana historiaan jääneen taiteilijan Timo Sarpanevan puoliso ja mikä tärkeintä, hänestä itsestäänkin kehittyi muotoilija.

Risto pääsi myös ylipitkään – tavallisesti mainos kesti 15–30 sekuntia – mainokseen, jossa pääroolissa oli King’s Men -hiusvoide. Filmi kuvattiin Käärmetalon studiossa Käpylässä. Risto oli roolissaan perheen poika ja hänen vanhempinaan esiintyivät ammattinäyttelijät, liki 40 elokuvan veteraani Laila Rihte (1912–2001) ja sankarirooleista tunnettu Esko Saha (1917–1990).

Mainoksessa poika riisui isän kanssa äidin kenkää niin voimallisesti, että päät kolahtivat yhteen. Ei haitannut, sillä kummallakin oli kiiltävät hiukset, täynnä vaseliinia ja vettä, ei ollenkaan King’s Meniä.

Vademecum-suuvesimainokseen Risto sai parikseen Annika Idströmin, josta tuli kirjailija, vaikka mallinakin pitkänhuiskea tyttö olisi pärjännyt, jos olisi halunnut. Ulkoiluvoide Vitalista Risto mainosti reippaasti ja urheilullisesti vuoden 1967 Miss Suomen toisen perintöprinsessan Hedy Rännärin kanssa.

Taben koulutuksella pääsi toki myös mannekiiniksi. Pukeva Kappa-Keskuksen, silloisen Kappakeskuksen, omistaja Ruben Jaari palkkasi Riston tavaratalon muotinäytökseen. Sisäänosta-jana toimi Anja Kola, Miss Suomi vuosimallia 1946. Tanssijan varmuudella Risto kääntyili ja pyörähteli catwalkilla, jota sanottiin pasarellaksi. Päämiesmannekiini ja näytöksen vetonaula oli itseoikeutetusti Tapio Rautavaara, jolle takahuoneessa tarjoihtiin huomaavaisesti tilkkanen Koskenkorvaa. Tapsa astelikin pasarellalle rennosti. Kuuluttaja esitteli, että tässä tulee erittäin hieno

miesten puku, joka on valmistettu erittäin hienosta englantilaisesta flanellista. Tapsa pysähtyi oitis, kääntyi yleisöön päin ja lausui miehekkäällä, kantavalla äänellään, että ”eikös tämä ole sitä samaa flanellia mistä meillä oli armeijassa jalkarätit”.

Näytöksestä maksettiin hyvä rahapalkka, 1500 silloista markkaa. Risto sijoitti palkkansa kenkäpariin, juuri muotiin tulleen tuoremehuun ja klubitakkiin.

PLATSARI

LIEKÖ LAUSIJATAUSTALLA ollut osuutta asiaan, mutta balettikoulun aikaan Risto pääsi myös radio-ohjelmaan, joka kulki nimellä Nuorisoradio. Elokuvista ja varsinkin radiosta – sekä tietysti myöhemmin J. K. Paasikiven roolista – tunnettu näyttelijä Keijo Komppa (1928–2009) esitti setää, jonka kanssa lapset Risto ja vuotta nuorempi Ritva Loijas etsivät eläimiä. Semmoisena ohjelma jäi muistiin.

Risto pääsi myös oikeaan kuunnelmaan, jonka harjoitukset pidettiin Koiton talossa Yrjönkadulla. Radiotähtinä tunnetut Suomisen perheen äiti Elsa Turakainen (1904–1992) ja liki sadan elokuvaroolin veteraani Siiri Angerkoski (1902–1971) olivat oikeita filmitähtiä, ja silti he suhtautuivat nuoreen poikaan suopeasti. Siiri niitata niksautti vitsikkäästi ja sanoi tervehtiesään nimensä. Elsa oli leidi, hyvin aikuinen. Kultahammas kimalsi, kun hän hymyili nuorelle ihailijalle.

Jo televisiomainostenkin takia oli kannattanut viedä valokuva- ja henkilötiedot Suomi-Filmiin, mutta kun Åke Lindman tarvitsi nuoria ”Jengi”-elokuvaansa (1963), Risto pääsi leffan tanssikohtauksiin. Kesäisellä lavalla tanssittiin foxtrotia ilman musiikkia, koska Esko Salmisen ja Tarja Nurmen (Miss Suomi vuosimallia 1959 ja 1960) piti päästä puhumaan repliikkinsä kuultavasti. Samassa elokuvassa Risto tanssi myös kahvilassa juke-

boxin edessä kunnan jeejee-meiningillä, vaihteeksi niin, että hän kuuli tanssiessaan musiikin ja rytmin. Se helpotti eläytymistä.

Kekseliäälle balettitanssijalle oli avautunut mahdollisuuksia kameran edessä, mutta Risto pyöri elokuvateatterissa myös työn puolesta. Hän oli saanut platsarin eli paikannäyttäjän toimen elokuvateatteri Metropolista Kaisaniemenkadulta. Platsarin homma oli ilta- ja viikonlopputyötä ja balettilaisten keskuudessa suosittua. Riston kavereista Maikki Rajala työskenteli Ritzissä, jossa oli upeimmat univormut. Seppo Koski etsi katsojille paikkoja Elyséessä Kalevankadulla.

Satunnaiset roolit mainoksissa ja elokuvissa tai työ platsarina eivät kuitenkaan taanneet riittäviä tuloja menevälle kaverille. Rahapulassa Risto keksi valmistaa myös käsintehtyjä joulukortteja. Hän piirsi, väritti, maalasi ja lopuksi lakkasi kortit värittömällä kynsilakalla.

Risto askarteli myös rintakoruja reikäpohjalevyistä, nailonlangasta ja helmistä. Koruja päätyi lähinnä somisteeksi tuttuun kampaamoon. Lisäksi Koruvakka, joka tasokkaasti edusti myös Kalevala Korua, otti joulukortit myyntiin. Korteista ja koruista maksettiin mukavasti, mutta kaupan päälle tuli myös hyvää mieltä: kuvanveistäjä Essi Renvall oli kampaajalla käydessään ostanut kaikki Riston tekemät rintakorut, somisteita myöten.

Korttien ja korujen tuotoilla Risto osti äidille joululahjaksi huippumodernin sähkövispilän.

SORMIKIHARAT HALTUUN

SEKALAISTEN PUUHIEN ohessa Risto aloitti Isä Taivaisen innoittamana myös kampaamoalan opinnot. Helinit olivat muuttaneet Krunikasta Kamppiin Malminkadulle, joten nuo-

rimies poikkesi näyttille kodin vieressä sijainneeseen Terttu M. Laakson ylläpitämään kampaamoon. Omistaja hyväksyi Riston oppilaaksi ja lupasi palkkaa sata markkaa kuussa, koska oppilas oli poika. Tytölle hän olisi maksanut 50 markkaa.

Terttu M. Laakso oli tiukka täti, joka kirotta pörötti kuin tukkijätkä, jos ei asia muuten mennyt perille. Mutta hän oli myös erinomainen opettaja, ja hän oli yleensä omistajana itse paikalla kampaamossa vaalimassa asiakassuhteita. Lauantaisin, kun liikkeessä istui vakioväki talonmiehen rouvasta alkaen, Terttu M. Laakso avasi Sorbus-pullon. Hän kaatoi halvan ja makean, mutta vahvan pihlajanmarjaviinin Maxwell Housen kahvipurkkiin. Siitä sitten asiakkaat vuorollaan hörppäsivät, kun purkki kiersi kohdalle.

Risto osasi arvostaa oppimestariaan. Vielä vuosikymmeniä myöhemmin hän totesi nähneensä maailman parhaat kampaajat ja hiusalalan maailman parhaat opettajat, mutta ketään Terttu M. Laakson veroista hän ei ollut koskaan maailmalla tavannut. Risto oppi hiusten jaotuksen, permanenttipuolat, tupeeraukset ja ihan erityisesti rullakampaukset, hiusten ohennuksen ja kampauksen muotoilun, kun Terttu M. Laakso näytti eteen, mutta myös kädestä pitäen.

Kampausritykset eivät alkuun olleet kovin vakuuttavia, sillä oppiäiti tokaisi, että ”ei tästä tule yhtään mitään”. Sen sanottuaan hän laittoi kätensä Riston käsien päälle ja ohjasi liikkeitä, sentti sentiltä, milli milliltä. ”Näin tehdään”, hän sanoi oppipojalle. Risto sai tuta, ettei tupeeraus tarkoita takuttamista ja että laineet painellaan sormin. Sormikiharatkin nuorimies oppi, niitä ei enää taideta kampaamoissa tunteakaan.

Risto viipyi Terttu M. Laakson opissa liki kolme vuotta ja sai sinä aikana myös omia asiakkaita. Tieto uutterasta oppilaasta levisi harvalukuisten mieskampaajien joukossa. Heikki Larjos, siihen aikaan vielä tulevaisuuden lupaus, soitti ja kyseli oppiäidiltä, että ”meinaatkos siitä pojasta suomenmestaria”. Siihen Terttu M. Laakso pamautti, että ”ei, teen siitä koko Euroopan mestarin”.

*"Kaikki asiakkaani
ovat tähtiä!"*

Sophia Loren, Rita Hayworth, Juliette Gréco...

Suomen ensimmäinen ja ainoa kansainvälisesti tunnettu hius- ja meikkitaiteilija Risto Helin (1944–2018) tunnettiin Suomessa julkisten ja missien kampaajana, mutta hän loi loistavan kansainvälisen uran erityisesti Meksikossa, Kanadassa, Japanissa ja myös Yhdysvalloissa. Risto teki meikin Elizabeth Taylorille ja joi samppanjaa kahden kesken ujon tähden kanssa. Marlene Dietrich istui vessanpytyllä eikä ilme värähtänyt, kun ohuiksi käyneillä saparoilla kiristettiin kasvoille poskipäät.

Nuori Risto Helin haaveili alun perin balettitanssijan urasta, mutta leipä ja menestys olivat lopulta toisaalla. Ainutlaatuinen elämäkerta kertoo, kuinka hänestä tuli Suomen ensimmäinen kansainvälisesti tunnettu kauneuden ammattilainen.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-3299-7